

Leesprestaties Nederlandse leerlingen groep 6 zeer goed

Andrea Netten

De leesprestaties van de Nederlandse leerlingen in groep 6 zijn vergeleken met leeftijdgenoten in andere landen, zeer goed. Dit blijkt uit PIRLS, een internationaal vergelijkend onderzoek naar de begripelijk leesprestaties van 9- en 10-jarige kinderen. Alleen krijgen de toppers niet de kans te excelleren en blijven zij op een lager leesniveau steken, in vergelijking met de toppers van de andere deelnemende landen. Nederlandse leerlingen besteden in vergelijking met leeftijdgenoten in andere landen, thuis erg weinig tijd aan het lezen van boeken. Ook aan het lezen van artikelen en verhalen op internet wordt weinig tijd besteed.

In de huidige maatschappij is goed kunnen lezen cruciaal voor persoonlijke en professionele ontwikkeling. Om een correct beeld te krijgen van het leesniveau van leerlingen en goede, op onderzoek gebaseerde beslissingen te kunnen nemen over veranderingen in het onderwijscurriculum, is internationaal vergelijkend onderzoek noodzakelijk. Met PIRLS wordt waardevolle informatie over het leesvaardigheidniveau van leerlingen, het lees- en schoolcurriculum en achtergrondinformatie over de leerlingen zelf, de ouders, de leerkrachten en de schooldirectie in internationale context samengebracht.

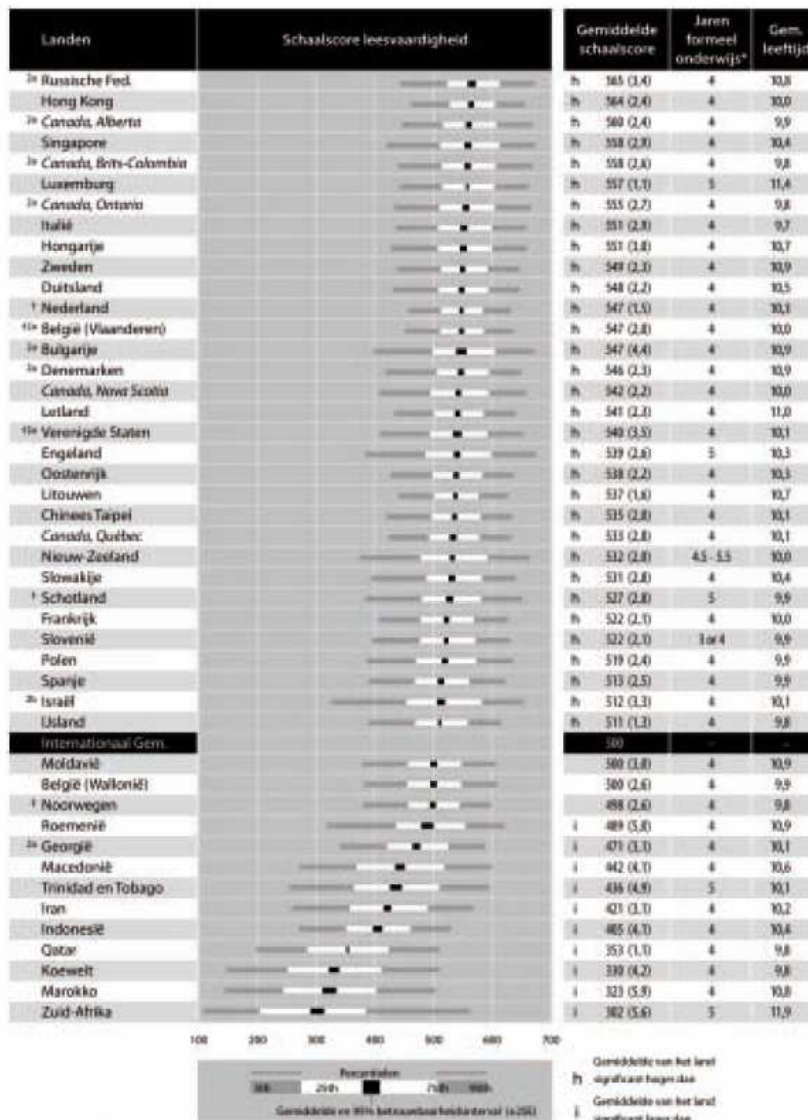
PIRLS toets

Iedere vijf jaar wordt de leesvaardigheid van 9- en 10-jarige leerlingen in de deelnemende landen onderzocht. De eerste meting van PIRLS heeft in 2001 plaatsgevonden en de tweede meting in 2006. De resultaten van PIRLS 2006 zijn in november 2007 bekendgemaakt.

Voor PIRLS is in samenwerking met alle deelnemende landen een begripelijk leestoets ontwikkeld, bestaande uit verhalende teksten (die bedoeld zijn als ontspanning) en informatieve teksten (om informatie te verzamelen en te gebruiken). In het onderzoek moesten de leerlingen twee teksten lezen en de bijbehorende vragen beantwoorden. De toets bevat zowel open vragen als meerkeuzevragen. Om de resultaten van de metingen in 2001 en 2006 te kunnen vergelijken, bevat de toets die in 2006 is afgenomen een aantal nieuwe teksten, maar ook een aantal teksten die in 2001 al zijn gebruikt. Meer informatie over de toetsconstructie is te vinden in het PIRLS Framework (Mullis, Kennedy, Martin, & Sainsbury, 2006).

Resultaten leesvaardigheid 2006

Nederland heeft in vergelijking met de andere deelnemende landen bovengemid-

Tabel 1: Leesvaardigheid in internationaal perspectief

deld gepresteerd op de PIRLS leestoets. Het internationale gemiddelde dat op 500 punten is gesteld, wordt ruim overschreden en de Nederlandse leerlingen hebben een gemiddelde schaalscore van 547 (zie tabel 1).

De landen die het beste hebben gepresteerd zijn de Russische Federatie, Hong Kong en Singapore. Dit zijn de enige landen die significant beter hebben gepresteerd, dan Nederland.

Nederland bevindt zich in de subtop, samen met Luxemburg, Italië, Hongarije, Zweden, Duitsland, Bulgarije, Vlaanderen, Denemarken, Letland, de Verenigde Staten en Engeland (Mullis, Martin, Kennedy, & Foy, 2007).

De verschillen in leesprestaties tussen de 5% zwakste leerlingen en de 5% best presterende leerlingen, zijn in Nederland in vergelijking met de andere landen klein. De 5% zwakste Nederlandse leerlingen behalen een gemiddelde schaalscore van 457. Alleen de 5% zwakste leerlingen in Hong Kong overtreffen deze prestatie. Daar staat tegenover dat de 5% best presterende Nederlandse leerlingen slechts een gemiddelde schaalscore behalen van 631. In 26 landen behalen de 5% best pres-

Internationaal rapport PIRLS 2006

terende leerlingen gemiddeld een betere leesscore. Hieruit kan worden afgeleid dat we er prima in slagen de leerlingen de basisleesvaardigheden aan te leren; de zwakste leerlingen behalen in vergelijking met de zwakste leerlingen in de andere landen immers een redelijk leesniveau.

28 november 2007: Overhandiging van het PIRLS rapport door Ludo Verhoeven, directeur van het Expertisecentrum Nederlands, aan staatssecretaris Sharon Dijksma.

Alleen krijgen de toppresteerders niet de kans te excelleren en blijven zij op een lager leesniveau steken, in vergelijking met de toppresteerders van de andere deelnemende landen.

Vergelijking met 2001

In 2001 presteerde Nederland in vergelijking met andere landen zeer goed op de PIRLS toets en werd, na Zweden, een tweede plaats, behaald (Mullis, Martin, Gonzales & Kennedy, 2003). Het internationale gemiddelde werd in 2001 op 500 gesteld en is gelijk gehouden tussen de metingen. Dat betekent dat de gemiddelde schaalscores van 2001 en 2006 direct vergelijkbaar zijn. De Nederlandse 10-jarige leerlingen, behaalden in 2001 een gemiddelde score van 554. In 2006 behalen de 10-jarige leerlingen een gemiddelde score van 547, een achteruitgang van 7 punten. Dit betekent dat de leerlingen in groep 6 in 2006 gemiddeld significant slechter hebben gepresteerd, dan de leerlingen die in 2001 in groep 6 zaten.

Meisjes versus jongens

De Nederlandse meisjes presteren in 2006 significant beter op de leestoets dan de jongens. Dit is een beeld dat ook internationaal naar voren komt. De enige landen waar de meisjes niet significant beter presteren dan de jongens zijn Luxemburg en Spanje.

De meisjes uit groep 6 behalen in 2006 een gemiddelde schaalscore van 551. In 2001

behaalden de meisjes uit groep 6 een score van 562, een significante achteruitgang van 11 punten. De jongens behalen in 2006 een gemiddelde schaalscore van 543, de jongens in groep 6 behaalden in 2001 een schaalscore van 547. Dit is een achteruitgang, maar geen significant verschil. Hieruit blijkt ten eerste dat het verschil tussen meisjes en jongens in groep 6 in vijf jaar tijd kleiner is geworden. Ten tweede lijkt het erop dat de achteruitgang, die in Nederland te zien is tussen de prestaties van de leerlingen in groep 6 in 2001 en de leerlingen in groep 6 in 2006, een gevolg is van de minder goede prestaties van de groep meisjes.

Leesdoelen en begripsprocessen

Bij PIRLS wordt onderscheid gemaakt tussen twee leesdoelen: lezen voor ontspanning, om ervaring op te doen (verhalende teksten) en lezen om informatie te verzamelen en te gebruiken (informatieve teksten). De Nederlandse leerlingen presteren in 2006 beter op de informatieve teksten dan op de verhalende teksten (respectievelijk 548 en 545), maar dit verschil is niet significant. Ook in 2001 was geen significant verschil gevonden tussen de twee leesdoelen. Vergeleken met de vorige meting blijkt dat de leerlingen uit groep 6, in het bijzonder de meisjes, gemiddeld een significant slechtere leesscore behalen op de verhalende teksten dan de leerlingen uit groep 6 in 2001. De gemiddelde schaalscores op de informatieve teksten zijn niet

significanter achteruitgegaan.

Als we kijken naar de verschillende begripsprocessen, de kennis en strategieën die een leerling nodig heeft om een vraag correct te beantwoorden, zien we dat de Nederlandse leerlingen significant beter presteren op Tekstbegrip dan op Tekstinterpretatie (respectievelijk 551 en 542). De leerlingen lijken de basisvaardigheden van begrijpend lezen, zoals het opzoeken van informatie en het trekken van directe conclusies (Tekstbegrip) goed te beheersen. Maar met de processen die meer denken en ervaring behoeven, zoals het integreren van ideeën en het evalueren van inhoud (Tekstinterpretatie), hebben de leerlingen moeite.

Verklarende factoren

Om te onderzoeken welke factoren van invloed zijn op de leesprestaties en het leesgedrag van leerlingen, is er met behulp van vragenlijsten informatie verzameld over de leerlingen, de ouders, de leerkrachten en de schooldirectie. Daarnaast is er op nationaal niveau informatie verzameld met betrekking tot het onderwijssysteem van de deelnemende landen, welke is bijeengebracht in de PIRLS Encyclopedie (Kennedy, Mullis, Martin & Trong, 2007). Hieronder wordt een aantal voor Nederland belangrijke en opvallende uitkomsten toegelicht. Meer informatie is te vinden in het nationaal rapport.

Leesattitudes, zelfbeeld en leesgedrag leerlingen

Nederlandse leerlingen hebben in vergelijking met de leerlingen in andere landen een negatieve attitude ten opzichte van lezen. Op vragen zoals "ik vind het leuk om met andere mensen over boeken te praten" en "ik vind lezen leuk" antwoordt slechts 39% positief. Dit is een significante afname van 5% ten opzichte van 2001. Alleen de leerlingen in Qatar, Vlaanderen, Zuid-Afrika en Letland hebben een negatievere houding.

Met het zelfbeeld van de leerlingen betreffende lezen, is het een stuk beter gesteld. Op beweringen zoals "ik vind lezen heel makkelijk" en "als ik voor mezelf lees, begrijp ik bijna alles wat ik lees" antwoordt 60% van de leerlingen bevestigend. Dit is een toename van 4% ten opzichte van 2001 en internationaal gezien erg hoog.

Nederlandse leerlingen besteden in vergelijking met leeftijdsgenoten in andere landen thuis erg weinig tijd aan het lezen van boeken. Ook aan het lezen van artikelen en verhalen op internet wordt weinig tijd besteed. Er is nog steeds een grote groep Nederlandse leerlingen die vrijwel nooit thuis voor zijn plezier een boek leest. Leerlingen die plezier hebben in lezen en zichzelf zien als goede lezers, lezen over het algemeen meer en doordat ze meer 'leeskilometers' maken, verbetert de leesvaardigheid. Het is dus van belang dat de leerlingen niet alleen goed leren lezen maar dat ook het plezier in lezen wordt bijgebracht (van Diepen, 2007).

Invloed ouders

De invloed van de ouders op het leesgedrag en de leesvaardigheid van hun kinderen wordt door dit onderzoek bevestigd. Zo is er een duidelijk verband tussen de leesvaardigheid van de leerlingen in groep 6 en het aantal geletterde activiteiten dat de ouders met hun kinderen ondernemen voordat deze naar groep 3 gaan, zoals samen boeken lezen, verhalen vertellen en liedjes zingen. Ook de beschikbaarheid van (kinder)boeken en andere onderwijskundige hulpmiddelen in een gezin, zoals een computer en een krant, is van invloed op de leesprestaties van de kinderen. Daarnaast blijkt dat goed voorbeeld goed doet volgen. De leerlingen van wie de ouders een positieve houding hebben ten opzichte van lezen en aangeven regelmatig thuis een boek te lezen, behalen gemiddeld een hogere leesscore dan de leerlingen van wie de ouders nauwelijks boeken lezen en een negatieve attitude hebben.

De ouderbetrokkenheid bij de school is bij de Nederlandse ouders hoog. 94% van de leerlingen heeft ouders die bijvoorbeeld deelnemen aan ouderavonden en andere activiteiten op school. Dit is in vergelijking met de andere landen het hoogste percentage (internationaal gemiddelde 45%).

Organisatie leesonderwijs

In de leerkrachtvragenlijst is een aantal vragen specifiek toegespitst op het aantal uren taal- en leesonderwijs dat gegeven wordt en de organisatie van het leesonderwijs. De leerkrachten hebben gemiddeld 26 uur instructietijd per week ter beschik-

king. Gemiddeld wordt 32% van die tijd besteed aan taalonderwijs en 15% aan leesonderwijs. Vrijwel alle leerkrachten gebruiken een deel van de tijd expliciet voor het ontwikkelen en bevorderen van begrijpend lezen. Op de vraag hoe de leerkrachten hun leesonderwijs organiseren, geeft het merendeel van de Nederlandse leerkrachten (70%) aan dat ze een verscheidenheid aan methodes gebruiken (o.a. klassikaal onderwijs, het indelen van de groep in homo- en heterogene groepen, individuele instructie). Slechts 8% van de Nederlandse leerlingen heeft een leerkracht die leesonderwijs meestal klassikaal geeft (internationaal gemiddelde 35%).

Er worden verschillende materialen gebruikt bij het leesonderwijs. Leesboeken, tekstboeken (uit de methode), kinderboeken, tijdschriften en kranten worden als basis of als aanvulling bij het leesonderwijs gebruikt. Opvallend hierbij is het hoge percentage Nederlandse leerlingen op wiens school gebruik wordt gemaakt van computersoftware voor leesonderwijs; in Nederland is dit 26%, het internationaal gemiddelde is 11%. Het geven van leeshuiswerk wordt door de Nederlandse leerkrachten niet veel gebruikt om de leesvaardigheid te bevorderen. 35% van de Nederlandse leerlingen heeft een leerkracht die nooit leesopdrachten (voor welk vakgebied dan ook) als huiswerk geeft. In vergelijking met andere landen is dit veruit het hoogste percentage.

Informatie

Meer informatie over PIRLS, alsmede het internationaal en het Nederlands rapport, vindt u op de website van het Expertisecentrum Nederlands (www.taalonderwijs.nl) – Expertisecentrum Nederlands – projecten – PIRLS). Contactpersoon PIRLS Nederland: Andrea Netten (a.netten@taalonderwijs.nl).

Literatuur

Diepen, M. van. (2007). *Reading literacy development from an international perspective*. Doctoral dissertation Radboud University, Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Kennedy, A.M., Mullis, I.V.S., Martin, M.O., & Trong, K.L. (2007). *PIRLS 2006 Encyclopedia: A guide to Reading Education in Forty PIRLS 2006 Countries*. Boston: International Study

Center, Lynch School of Education, Boston College.

Mullis, I.V.S., Kennedy, A.M., Martin, M.O., & Sainsbury, M. (2006). *Assesment Framework and Specifications* (2nd ed.). Chestnut Hill, MA: Boston College.

Mullis, I.V.S., Martin, M.O., Gonzales, E.J., & Kennedy, A.M. (2003). *PIRLS 2001 International Report. IEA's Study of Reading Literacy Achievement in Primary School in 35 Countries*. Boston: International Study Center, Lynch School of Education, Boston College.

Mullis, I.V.S., Martin, M.O., Kennedy, A.M., & Foy, P. (2007). *PIRLS 2006 International Report. IEA's Progress in International Reading Literacy Study in Primary Schools in 40 Countries*. Boston: International Study Center, Lynch School of Education, Boston College.